

Gesegmenteerde gegevensverstrekking volgens IFRS 8

Jan Backhuijs en Kees Camfferman

SAMENVATTING Vanaf 2009 is een nieuwe IFRS-standaard voor het verschaffen van segmentinformatie in de jaarrekening op basis van IFRS van kracht. In dit artikel worden de belangrijkste aspecten van deze nieuwe IFRS 8 besproken. Dit gebeurt onder meer aan de hand van een onderzoek naar de in jaarrekeningen over 2009 aangetroffen segmentinformatie. De toepassing van IFRS 8 door de opstellers van jaarrekeningen blijkt redelijk goed te zijn opgepakt, hoewel enige ruimte voor verbetering aanwezig is. Een essentieel onderdeel van IFRS 8 is dat de segmentinformatie gebaseerd is op de interne rapportage. Dit leidt tot aanzienlijke diversiteit in de verstrekte informatie en maakt de inzichtelijkheid van de aansluiting tussen segmentgegevens en geconsolideerde gegevens tot een belangrijk aandachtspunt bij de toepassing van de standaard.

RELEVANTIE VOOR DE PRAKTIJK Segmentinformatie is voor gebruikers van de jaarrekening van grote betekenis. Dit artikel maakt duidelijk dat grote Europese ondernemingen aanzienlijk verschillen in de wijze waarop zij de nieuwe IFRS 8 in hun jaarrekening 2009 toepassen. De gerapporteerde bevindingen kunnen richting geven aan verdere verbetering van de praktijk.

1 Inleiding

Dit artikel gaat over de in de jaarrekeningen 2009 door beursfondsen verstrekte informatie over segmenten. Ten aanzien van dit aspect zijn de eisen van IFRS voor boekjaren die beginnen op of na 1 januari 2009 namelijk veranderd. Vóór die tijd waren de bepalingen van IAS 14 *Gesegmenteerde informatie* van toepassing. Vanaf 2009 zijn daarvoor de bepalingen in de plaats gekomen van IFRS 8 *Operationele segmenten*. Dit artikel geeft de uitkomsten van een onderzoek naar de gevolgen van deze overgang in de praktijk van de verslaggeving. Centraal staat daarbij de vraag hoe ondernemingen er in hun jaarrekeningen mee omgaan dat IFRS 8, in vergelijking met IAS 14, minder nadruk legt op

uniforme verslaggevingregels, en dat de aard van de gesegmenteerde informatie veel meer afhangt van de omstandigheden van de individuele onderneming. Het zwaartepunt in dit artikel ligt, in lijn met IFRS 8, op de segmentatie van het resultaat. Segmentatie van andere gegevens (zoals omzet en activa) wordt meer beknopt aan de orde gesteld.

Het artikel is als volgt opgebouwd. In paragraaf 2 worden IAS 14 en IFRS 8 op hoofdlijnen vergeleken. In paragraaf 3 wordt de populatie van de ondernemingen waarvan de jaarrekening is onderzocht, genoemd, en wordt gerapporteerd over het tijdstip van eerste toepassing van IFRS 8 door deze ondernemingen. De paragrafen 4 en 5 vormen het zwaartepunt van het artikel. Achtereenvolgens worden hierin de identificatie van de segmenten en de segmentatie van het resultaat besproken. Paragraaf 6 gaat in op de overige informatie per segment. Paragraaf 7 behandelt in het kort overige informatie die door IFRS 8 wordt vereist, maar die niet verbonden is aan de segmentindeling. Het artikel wordt afgesloten met enkele conclusies in paragraaf 8.

2 Uitgangspunten van IFRS 8 in vergelijking met IAS 14

Een belangrijk uitgangspunt van IFRS 8 is de zogenoemde managementbenadering. Deze benadering was al eerder door de Amerikaanse Financial Accounting Standards Board (FASB) bij het opstellen van SFAS 131 *Disclosures about Segments of an Enterprise and Related Information* gekozen. SFAS 131 (1997) was de opvolger van SFAS 14 *Financial Reporting for Segments of a Business Enterprise*, die grote gelijkheid met IAS 14 vertoonde. In zowel SFAS 14 als IAS 14 lag de nadruk op de standaardisering van de te verstrekken informatie, zowel wat betreft de identificatie van de te onderscheiden segmenten, als wat betreft de per segment te verstrekken informatie. Dit bevorderde de vergelijkbaarheid van de informatie tussen ondernemingen. Belangrijke

Tabel 1 Overzicht eerste toepassing IFRS 8

Jaar van eerste toepassing	n	%
2007	12	24
2008	7	14
2009	26	52
Gebroken boekjaar, daarom na 31 december 2009	5	10
Totaal	50	100

kritiek op SFAS 14 (en dus ook op IAS 14) was echter dat hierdoor geen informatie over de segmenten van de onderneming werd gegeven die was gebaseerd op de interne organisatie van de onderneming zelf. Als dat wel het geval zou zijn, zou de gebruiker van de jaarrekening beter de acties en reacties van het management met belangrijke gevolgen voor de toekomstige kasstromen van de onderneming kunnen voorspellen (IFRS 8.BC5). IFRS 8 is er dan ook op gericht om de gebruiker van de jaarrekening in essentie dezelfde informatie te geven als waarop het management zijn beslissingen baseert. Daarbij neemt de IASB op de koop toe dat de informatie in de jaarrekeningen van verschillende ondernemingen niet zonder meer met elkaar vergelijkbaar is (IFRS 8.BC10). Zo is het mogelijk dat een onderneming resultaten per segment geeft die niet op basis van IFRS worden bepaald. Zowel het gebrek aan vergelijkbaarheid dat hierdoor kan ontstaan, als de grote mate van invloed van het management op de gesegmenteerde informatie is bij de totstandkoming van IFRS 8 nadrukkelijk bekritiseerd (zie voor een samenvatting van de belangrijkste kritiekpunten: Europese Commissie, 2007).

De kritiek op IFRS 8 is een goede illustratie van de spanning die inherent is aan de roep om een 'principles-based' benadering van verslaggevingregels. Dat IFRS 8 beoogt een 'principles-based' standaard te zijn blijkt uit het kernbeginsel voor de standaard: 'een entiteit moet informatie verschaffen om gebruikers van haar jaarrekening in staat te stellen de aard en de financiële gevolgen te evalueren van de bedrijfsactiviteiten die zij uitoefent en de economische omgevingen waarin zij opereert' (IFRS 8.1). Op verschillende plaatsen wordt in de standaard naar dit kernbeginsel verwezen. Tegen dit beginsel op zichzelf bestaat waarschijnlijk weinig bezwaar, maar mogelijk is niet iedereen er even gerust op dat zonder duidelijke aanvullende regels ondernemingen vergelijkbare informatie van hoge kwaliteit publiceren. Uit onderzoek naar toepassing van SFAS 131 blijkt niet dat de kwaliteit van de gesegmenteerde informatie in de Verenigde Staten is afgenomen, na invoering van een op de managementbenadering gebaseerde standaard (zie voor een overzicht Van Offeren et al., 2009). Het onderzoek in dit artikel geeft een eerste indruk

van de gevolgen van de invoering van IFRS 8 voor de Europese verslaggeving.

3 Onderzochte populatie en eerste toepassing van IFRS 8

Het onderzoek in dit artikel is gebaseerd op de jaarrekeningen van de 50 grootste niet-financiële ondernemingen uit de FTSE Eurotop 100 Index (gemeten naar verhandelbare beurswaarde), voor zover deze ondernemingen onder de jurisdictie van een land uit de Europese Unie vallen (de ondernemingen zijn vermeld in bijlage 1).

Niet al deze ondernemingen hebben in de jaarrekening 2009 voor het eerst op basis van IFRS 8 gesegmenteerde informatie gegeven. Na het uitkomen van IFRS 8 in november 2006 en de goedkeuring ervan door de Europese Unie in november 2007 mochten ondernemingen in de Europese Unie de standaard al eerder toepassen, verspreid over boekjaren die eindigden na november 2007. De standaard is eerst verplicht van toepassing op boekjaren die op of na 1 januari 2009 beginnen. De eerste toepassing van IFRS 8 is samengevat in tabel 1.

Uit tabel 1 blijkt dat de invoering van IFRS 8 over vier kalenderjaren is verspreid. Bijna 40% van de ondernemingen heeft er voor gekozen om de standaard vervroegd toe te passen, met ingang van 2007 of 2008. Bedacht moet worden dat het gedurende 2007 lange tijd onzeker was of IFRS 8 nog voor het einde van dat jaar voor toepassing in de Europese Unie zou worden goedgekeurd. Ondanks deze onzekerheid en eventuele andere praktische problemen, bijvoorbeeld omdat de interim-rapportage nog op basis van IAS 14 plaatsvond, hebben 12 ondernemingen (24%) toch gekozen voor vervroegde toepassing. Vijf ondernemingen (10%) passen IFRS 8 nog niet toe in de door ons onderzochte jaarrekeningen. Vanwege een gebroken boekjaar was toepassing voor deze jaarrekeningen nog niet verplicht. Gedurende een aantal jaren bestaan er dus feitelijk twee stelsels naast elkaar, wat voor de gebruikers van jaarrekeningen waarschijnlijk niet gemakkelijk is. Dit is uiteraard niet een specifiek probleem voor IFRS 8, maar kan zich voordoen bij elke standaard met een langere invoeringsperiode. In elk geval geldt voor deze standaard dat ondernemingen kennelijk nogal verschillend denken over de wenselijkheid van vervroegde toepassing.

4 Gerapporteerde segmenten

4.1. Voorschriften IFRS 8 vergeleken met IAS 14

Het uitgangspunt van IAS 14 was, zoals aangegeven, dat de informatie over de onderneming als geheel wordt uitgesplitst naar de segmenten van de onderneming (zie Backhuijs et al., 2008, pp. 301-306). Onder de segmenten werden bedrijfssegmenten en geografische segmenten (IAS

14.9) verstaan. Bedrijfssegmenten zijn de verschillende soorten producten en diensten die de onderneming levert. Geografische segmenten zijn de verschillende geografische gebieden waarin de onderneming opereert. IAS 14.9 benoemde ook de factoren die in overweging genomen moesten worden bij de indeling van activiteiten in bedrijfs- en geografische segmenten.

Bij de rapportering van gesegmenteerde informatie maakte de onderneming allereerst een keuze tussen een 'primaire' en een 'secundaire' segmentindeling. Of de indeling naar bedrijfssegment dan wel naar geografische segmenten de primaire indeling was, werd bepaald door de dominante factoren van het rendements- en risicoprofiel van de onderneming (IAS 14.26). Hierbij werd de interne organisatorische en bestuurlijke structuur van de onderneming en haar systeem van interne financiële rapportering aan het topmanagement als uitgangspunt genomen (IAS 14.27). Twee of meer bedrijfs- of geografische segmenten mochten worden gecombineerd tot één te rapporteren segment indien (IAS 14.34):

- ze over een langere termijn blijken gaven van soortgelijke financiële prestaties; en
- ze vergelijkbaar waren in alle factoren vermeld voor de toepasselijke segmentindeling in IAS 14.9.

Vervolgens werd een bedrijfs- of geografisch segment aangemerkt als een te rapporteren segment als de meerderheid van de opbrengsten van het segment bestond uit externe opbrengsten én als (IAS 14.35):

- de externe opbrengsten en de opbrengsten van transacties met andere segmenten minstens 10% van de interne en externe opbrengsten van alle segmenten bedroegen; of
- het resultaat van het segment (zowel positief als negatief) minstens 10% bedroeg van het hoogste absolute bedrag van hetzij het gezamenlijke resultaat van alle segmenten met een positief resultaat, hetzij het gezamenlijke resultaat van alle segmenten met een negatief resultaat; of
- de activa van het segment minstens 10% van het totaal van de activa van alle segmenten bedroegen.

Indien daarna bleek dat van de geconsolideerde omzet minder dan 75% als externe omzet was toegerekend aan de segmenten en een onderneming nog omzet van externe afnemers had die niet in de omzetcijfers van de segmenten waarover afzonderlijk op basis van de voorgaande vereisten werd gerapporteerd, werden aanvullende segmenten bepaald totdat ten minste 75% van de totale omzet was toegerekend aan segmenten. Deze aanvullende segmenten behoeften niet aan de genoemde '10%-grenzen' te voldoen (IAS 14.37).

Onder IFRS 8 is de bepaling van de segmenten waarover wordt gerapporteerd gewijzigd doordat nu de manage-

mentbenadering moet worden toegepast (zie Backhuijs et al., 2010, pp. 306-310). De eerste stap in deze benadering is het vaststellen van het hoogste management van de onderneming. Onder IFRS 8 is dat de persoon, of de groep van personen, 'die belangrijke operationele beslissingen neemt, teneinde beslissingen over de aan het segment toe te kennen middelen te kunnen nemen en de financiële prestaties van het segment te evalueren' (IFRS 8.5 onder b.).

De tweede stap is het bepalen van de zogenoemde operationele segmenten. Dat zijn de onderdelen van de onderneming (IFRS 8. Bijlage A Definitie):

- die bedrijfsactiviteiten uitoefenen waarmee opbrengsten kunnen worden verdiend en waarbij kosten kunnen worden gemaakt;
- waarover het hoogste management van de onderneming regelmatig financiële informatie beschikbaar krijgt;
- aan de hand waarvan het hoogste management beslissingen over de aan de segmenten toe te kennen middelen neemt en de financiële prestaties van het segment evalueert.

De derde stap is het vaststellen van de segmenten waarover wordt gerapporteerd. Dat is een tamelijk ingewikkeld proces dat is samengevat in figuur 1, dat is ontleend aan IFRS 8.

De IASB verwachtte de volgende voordelen van het invoeren van de managementbenadering van IFRS 8 (IFRS 8.BC9):

- ondernemingen rapporteren segmenten in overeenstemming met hun interne managementrapportages;
- ondernemingen geven informatie over segmenten die meer consistent is met andere onderdelen van het jaar-rapport, zoals het directieverslag;
- sommige ondernemingen zullen over meer segmenten informatie geven dan onder IAS 14;
- ondernemingen zullen meer gesegmenteerde informatie in tussentijdse financiële verslagen geven.

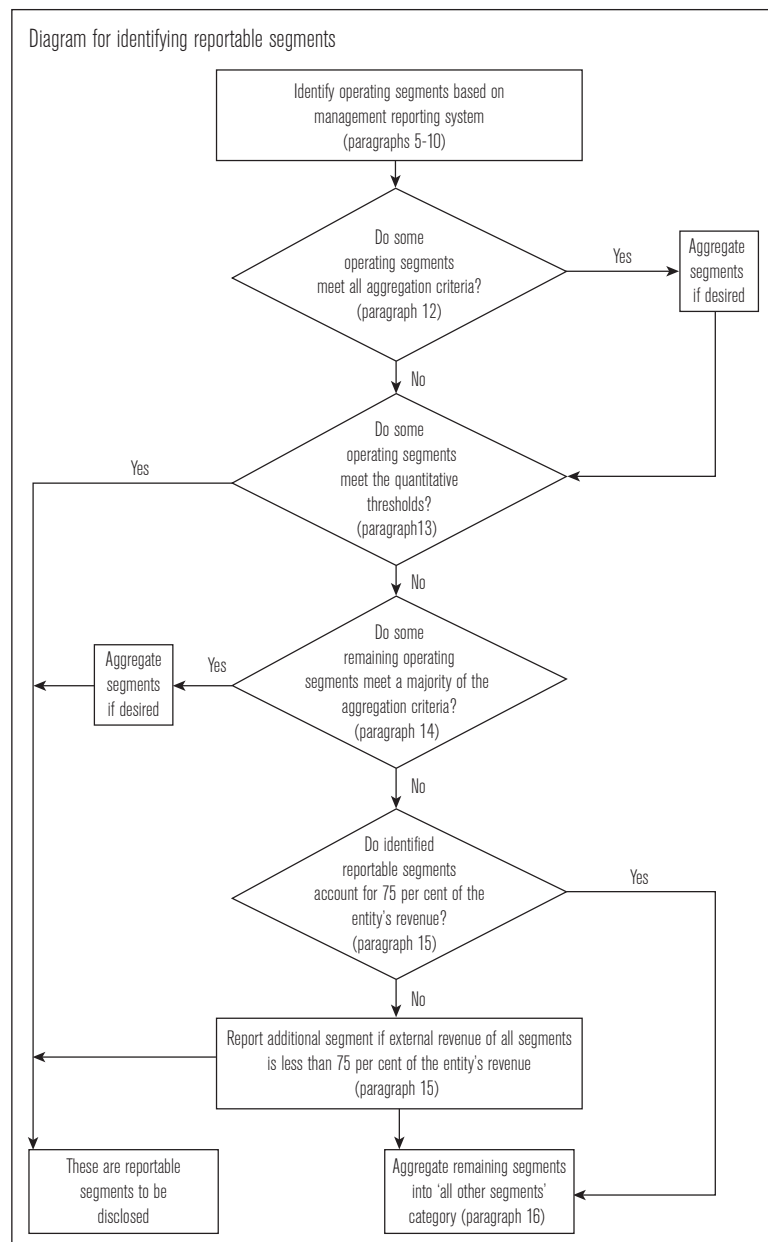
Over de punten a. en d. kan in het kader van dit onderzoek geen uitspraak worden gedaan. Wel is gekeken naar, achtereenvolgens, de punten c. en b.

4.2 Aantallen gerapporteerde segmenten

Naar aanleiding van de verwachting dat sommige ondernemingen over meer segmenten informatie zullen geven, hebben we allereerst vastgesteld over hoeveel segmenten de 45 ondernemingen rapporteren die in de jaarrekening 2009 IFRS 8 toepassen (zie tabel 2).

Bij het opstellen van tabel 2 zijn alleen segmenten meegeteld waarvan uit de omschrijving of naamgeving blijkt dat het gaat om operationele activiteiten, en dat in elk geval op hoofdlijnen duidelijk is om welke activiteiten het gaat. Dit

Figuur 1 Schema voor het identificeren van te rapporteren segmenten (IFRS 8.IG7)

betekent dat categorieën als ‘corporate’, ‘eliminaties’ en ‘overig’ buiten beschouwing zijn gelaten. Over het aantal segmenten op zich is niet zo veel te zeggen, omdat dit volgens IFRS 8 nu eenmaal afhangt van de aard van de activiteiten en de interne structuur van de onderneming. Opvallend is dat één onderneming aangeeft slechts in één productsegment te opereren, dat op een wereldwijde basis wordt aangestuurd. IFRS 8 sluit deze mogelijkheid niet uit. De implicatie is dan dat financiële managementinformatie alleen in geconsolideerde vorm aan de hoogste leiding

Tabel 2 Aantal gerapporteerde segmenten 2009 bij toepassing IFRS 8 (percentages tellen door afronding niet op tot 100)

Aantal segmenten	n	%
1	1	2
2	4	9
3	5	11
4	4	9
5	15	33
6	7	16
7	3	7
8	3	7
9	3	7
Totaal	45	100

wordt verstrekt. De onderneming bevestigt dit ook in de toelichting door aan te geven dat de interne informatie substantieel bestaat uit de gegevens in de jaarrekening. Op deze basis is de informatie van deze onderneming dan ook meegenomen in het vervolg van dit onderzoek.

Eerder (zie tabel 1) bleek dat 26 ondernemingen in hun jaarrekening 2009 IFRS 8 voor het eerst hebben toegepast. Van deze ondernemingen hebben we het aantal over 2009 gerapporteerde segmenten vergeleken met het aantal primaire segmenten dat zij in hun jaarrekening 2008 op basis van IAS 14 rapporteerden. De verandering van het aantal segmenten waarover wordt gerapporteerd, is opgenomen in tabel 3.

In termen van aantallen segmenten lijkt het effect van de invoering van IFRS 8 tamelijk beperkt te zijn geweest. Bij tweederde van de ondernemingen is het aantal segmenten in de jaarrekening niet veranderd. Bij veruit de meeste van deze ondernemingen (15 van de 18) is ook geen sprake van een inhoudelijke wijziging; dat wil zeggen, de primaire segmentindeling volgens IAS 14 wordt overgenomen bij de eerste toepassing van IFRS 8. De onderneming waarbij het aantal segmenten is afgenomen, is de onderneming die onder IFRS 8 de gehele onderneming als één segment beschouwt. Hieruit kan worden geconcludeerd dat onder IAS 14 alle ondernemingen over meer dan één segment rapporteerden. Dit cijfer kan vergeleken worden met eerdere bevindingen van Street en Nichols (2002). Zij stelden voor een groep van hoofdzakelijk Europese ondernemingen die in 1999 op basis van IAS 14 rapporteerden vast dat circa een derde van deze ondernemingen aangaf slechts in één segment actief te zijn. Mogelijk speelt het verschil in samenstelling van de steekproef hierbij een rol

(de ondernemingen in het huidige onderzoek zijn waarschijnlijk groter), maar het is niet uit te sluiten dat sindsdien ook sprake is geweest van verbeterde naleving. Ons onderzoek geeft ook enig inzicht in de stabiliteit van de toepassing van IFRS 8: van de 19 ondernemingen die zowel in 2008 als 2009 IFRS 8 in hun jaarrekening toepasten (zie tabel 1), tonen 12 ondernemingen (63%) in beide jaren een gelijk aantal segmenten. Bij drie ondernemingen (16%) neemt het aantal segmenten in de jaarrekening af, en bij vier (21%) neemt het toe. IFRS 8.29 vraagt, bij wijziging van de segmentindeling als gevolg van een verandering in de interne organisatie, om aanpassing van de vergelijkende cijfers over vorige perioden. Van de zeven ondernemingen die het aantal segmenten wijzigden, hebben zes (86%) de vergelijkende cijfers aangepast. Bij de zevende onderneming is een in het boekjaar overgenomen onderneming als afzonderlijk segment aangeduid, zodat de cijfers voor de al bestaande segmenten niet veranderden.

4.3 Consistentie tussen jaarrekening en directieverslag

Vervolgens hebben we één van de andere voordelen die de IASB noemt nader onderzocht, namelijk de consistentie van de informatie over segmenten in de jaarrekening met de andere onderdelen van het jaarrapport, zoals het directieverslag (IFRS 8.BC9 onder b). We hebben dat gedaan door de segmentindeling volgens de jaarrekening (tabel 2) te vergelijken met de bespreking van de resultaten per activiteitengebied in het directieverslag. Het blijkt dat bij slechts twee ondernemingen (4%) sprake is van enigszins significante verschillen in de zin van een gedeeltelijk andere samenvoeging van segmenten in het directieverslag, die niet eenvoudig te herleiden is op de indeling in de jaarrekening. Min of meer triviale verschillen zoals het verschillend hanteren van tussentellingen voor groepen segmenten zijn hierbij buiten beschouwing gelaten. Wat betreft de onderscheiden segmenten is er dus in het algemeen een goede aansluiting tussen directieverslag en jaarrekening. In hoeverre dit een verbetering betekent ten opzichte van de situatie onder IAS 14, is een zaak van verder onderzoek.

4.4 Toelichting op segmentidentificatie

Het identificeren van te rapporteren segmenten kan complex zijn, zoals hiervoor is aangegeven. Over de wijze waarop een onderneming die identificatie heeft gedaan, vraagt IFRS 8 nadere informatie te geven (IFRS 8.22). Allereerst betreft dat de door het hoogste management daarbij gehanteerde factoren, waaronder de basis voor de organisatiestructuur zoals verschillen in producten/diensten, geografische gebieden, toepasselijke toezichtregelgeving, of een combinatie hiervan, en of operationele segmenten zijn geaggregeerd. Daarnaast gaat die nadere informatie over de soorten producten en diensten die de opbrengsten van elk gerapporteerd segment genereren.

Tabel 3 Mutatie aantal gerapporteerde segmenten bij eerste toepassing IFRS 8 in 2009

Mutatie aantal segmenten	n	%
Toename:		
+ 3	2	8
+ 2	2	8
+1	3	11
Subtotaal toename:	7	27
Gelijk:	18	69
Afname:	1	4
Totaal	26	100

Tabel 4 Algemene informatie over segmentindeling bij toepassing van IFRS 8

Verschaffing van algemene informatie over segmenten	n	%
a. Gehanteerde factoren bij identificatie		
Ja	31	69
Nee	14	31
Totaal	45	100
b. Soorten producten/diensten van gerapporteerde segmenten		
Ja	30	67
Nee	15	33
Totaal	45	100

Wat hierover is gevonden in de onderzochte jaarrekeningen is samengevat in tabel 4. Overigens moet deze tabel worden gelezen als niet meer dan een globale indicatie, gezien het enigszins subjectieve karakter bij de classificatie van de informatieverschaffing.

Tabel 4 laat zien dat een derde van de ondernemingen in de jaarrekening niet ingaat op de factoren die de segmentindeling bepalen. Overigens is het verschil tussen deze groep en de ondernemingen die wel wat melden niet heel groot: de meeste ondernemingen komen niet veel verder dan een wat formele constatering dat bij de segmentindeling de interne rapportagestructuur wordt gevolgd. Ondernemingen die uitgebreidere informatie verschaffen, doen dit vooral met betrekking tot veranderingen in de interne organisatie in de loop van het boekjaar. Over het complexe proces van het samenvoegen van segmenten of het onderscheiden van aanvullende segmenten wordt vrijwel niet gerapporteerd, afgezien van de sporadische vermelding dat geen operatio-

Figuur 2 Reckitt Benckiser, Annual Report and Financial Statements 2009, p. 34.

2 Operating Segments

Management has determined the operating segments based on the reports reviewed by the Executive Committee that are used to make strategic decisions. The Committee considers the business principally from a geographical perspective, but with the Pharmaceuticals business (RBP) being managed separately given the significantly different nature of the business and the different risks and rewards associated with it. The geographical segments, being Europe, NAA and Developing Markets, derive their revenue primarily from the manufacture and sale of branded products in household cleaning and health & personal care, whilst RBP derives its revenue exclusively from the sales of buprenorphine-based prescription drugs used to treat opiate dependence.

nele segmenten zijn samengevoegd tot te rapporteren segmenten.

Tweederde van de ondernemingen verschaft enige toelichting op de aard van de producten en diensten per segment. Meestal beperkt dit zich tot een korte opsomming in trefwoorden. Hierbij moet worden bedacht dat ondernemingen nogal kunnen verschillen in de mate waarin toelichting nodig lijkt. In de geest van IFRS 8 ligt het voor de hand dat een segment dat wordt aangeduid als 'professional services' wat meer toelichting behoeft dan een segment als 'bier'.

Het blijkt overigens dat, voor zover dit op grond van ons onderzoek geconcludeerd kan worden, ook onder IFRS 8 de indeling naar activiteitengebieden (producten, bedrijfstakken) dominant is, vergeleken met de geografische indeling. Van de 45 ondernemingen die IFRS 8 toepassen, volgen er 30 (67%) een indeling naar activiteitengebieden. Vijf ondernemingen (11%) hebben een geografische indeling en tien ondernemingen (22%) een gemengde indeling. De gemengde indeling lijkt door IFRS 8 wel iets meer te zijn toegepast: van de 26 ondernemingen die IFRS 8 voor het eerst in 2009 in hun jaarrekening toepasten, veranderden er vier (15%) de indeling van een geografische in een gemengde indeling. Twee ondernemingen (8%) gingen van een geografische indeling naar een indeling op grond van activiteitengebieden en de overige handhaafden de indeling in hun jaarrekening.

Als een voorbeeld van een *best practice* hebben we gekozen voor informatie in de jaarrekening 2009 van Reckitt Benckiser. Hierin wordt beknopt maar duidelijk ingegaan op de verschillen tussen de segmenten en op wat de onderscheiden segmenten doen. Zie figuur 2.

5 Informatie over het resultaat van de segmenten

Van elk gerapporteerd segment wordt in elk geval het resultaat gepresenteerd (IFRS 8.23). Dit gepresenteerde resultaat is het bedrag dat in de financiële informatie voor het hoogste management over de gerapporteerde segmenten staat (IFRS 8.25). Indien aan het hoogste management over meer dan één resultaatmaatstaf van de gerapporteerde segmenten wordt gerapporteerd, wordt dát bedrag in de segmentinformatie opgenomen waarvan de grondslagen voor de bepaling het meest lijken op de grondslagen die bij de opstelling van de jaarrekening worden toegepast (IFRS 8.26).

De som van de op de aangegeven wijze gerapporteerde resultaten van de segmenten van de onderneming wordt aangesloten op het resultaat van de onderneming vóór winstbelasting en exclusief beëindigde bedrijfsactiviteiten. Alle belangrijke posten in deze aansluiting worden afzonderlijk vermeld en beschreven. Voor zover nodig voor een goed begrip van de gesegmenteerde informatie worden de verschillen tussen de segmentresultaten en het resultaat van de onderneming nader toegelicht. IFRS 8.27 onder b maakt duidelijk dat hierbij in het bijzonder gedacht wordt aan afwijkende grondslagen en aan het beleid rond allocatie van centraal gemaakte kosten. Hiervan wordt een voorbeeld gegeven in IFRS 8.IG4.

Tabel 5 geeft een indruk van de gerapporteerde resultaatmaatstaven. Uit het onderzoek blijkt dat ondernemingen vaak meerdere resultaatbedragen geven (bijvoorbeeld in de vorm van tussentellingen), zonder dat altijd duidelijk is welke status deze hebben voor de interne beoordeling van de prestaties. Voor de opstelling van tabel 5 is gekeken naar het laagste niveau in de winst- en verliesrekening waarop resultaten nog aan segmenten worden toegerekend, dat wil zeggen, het resultaatbedrag waarin zo veel mogelijk

Tabel 5 Niveau van resultaatsegmentatie bij toepassing van IFRS 8

Niveau van rapportage segmentresultaat	N	%
(Ook) andere aansluitingsposten dan financiële baten en lasten, belastingen, resultaten uit niet-geconsolideerde deelnemingen en resultaten uit beëindigde bedrijfsactiviteiten	18	40
Geen andere aansluitingsposten dan financiële baten en lasten, belastingen, resultaten uit niet-geconsolideerde deelnemingen en resultaat uit beëindigde bedrijfsactiviteiten	24	53
Geen aansluitingsposten, segmentatie op niveau van nettoresultaat	3	7
Totaal	45	100

posten zijn verwerkt die ook in de nettowinst in de jaarrekening zelf zijn opgenomen.

Inductief is vastgesteld dat de jaarrekeningen in drie groepen zijn te verdelen. Een kleine groep (drie ondernemingen; 7%) segmenteert op het niveau van het nettoresultaat. Bij 24 ondernemingen (53%) worden uitsluitend één of meer van de volgende vier posten buiten het segmentresultaat gelaten: financiële baten en lasten, belastingen, resultaten uit niet-geconsolideerde deelnemingen en resultaten uit beëindigde bedrijfsactiviteiten. Bij de overige 18 ondernemingen (40%) worden, al dan niet in combinatie met deze vier posten, ook nog andere posten niet aan segmenten toegerekend. Het gaat hier om een bonte verscheidenheid die zich moeilijk in tabelvorm laat beschrijven, omdat nagenoeg elk van deze ondernemingen een unieke definitie van het segmentresultaat kent. Posten die buiten het segmentresultaat blijven, zijn onder andere: reorganisatiekosten, afschrijving op materiële en/of immateriële vaste activa, kosten van op aandelen gebaseerde beloningen, pensioenlasten, effecten van wisselkoersveranderingen, effecten van bedrijfscombinaties, ongerealiseerde waardeveranderingen van bepaalde grondstofcontracten, en niet duidelijk omschreven posten als 'non-recurring items', 'special items' en 'other expenses'.

Uit de managementbenadering van IFRS 8 volgt dat de segmentresultaten kunnen worden bepaald op een grondslag die afwijkt van IFRS. Een voor de hand liggende vraag lijkt dan ook: hoeveel ondernemingen passen voor intern gebruik de IFRS-grondslagen toe? Bij nadere beschouwing blijkt deze vraag niet zo gemakkelijk te beantwoorden. De reden hiervoor is dat verschillen tussen de som van de segmentresultaten enerzijds en de resultaten op basis van de IFRS-grondslagen anderzijds in elk geval twee verschillende oorzaken kunnen hebben, die ook in IFRS 8.27(b) genoemd worden: verschillen in toegepaste waarderingsgrondslagen en het niet toerekenen van bepaalde kosten en opbrengsten aan segmenten. Over waarderingsgrondslagen wordt in IFRS als geheel uiteraard heel wat gezegd, maar over allocatie aan segmenten niet, ook niet in IFRS 8. Hierdoor is de vraag of een segmentresultaat 'conform IFRS' is, strikt genomen niet te beantwoorden. Het is niet altijd eenduidig vast te stellen of een verschil tussen gesegmenteerde en geconsolideerde resultaten nu een waarderingsverschil of een allocatieverschil is.

Een voorbeeld betreft ongerealiseerde waardeveranderingen van financiële instrumenten die op grond van IAS 39 géén effectieve hedge opleveren, maar naar de mening van de onderneming wel. Wanneer een onderneming deze waardeveranderingen niet aan segmenten toerekent, kan men discussiëren over de vraag of het segmentresultaat 'in de geest van IFRS' is, maar dat is een andere vraag dan of het 'conform IFRS' is. Het is dan ook goed te begrijpen dat

Tabel 6 Toepassing IFRS-grondslagen voor bepaling resultaat van segmenten

Relatie tussen grondslagen bij bepaling resultaat segmenten en IFRS-grondslagen in de jaarrekening	n	%
Geen aansluitingsverschillen, met daarbij:		
- uitspraak dat interne rapportage gebaseerd is op IFRS-grondslagen	1	2
- uitspraak dat interne rapportage (deels) niet gebaseerd is op IFRS-grondslagen	5	11
- geen uitspraak over relatie met IFRS-grondslagen	9	20
Totaal geen aansluitingsverschillen	15	33
Wel aansluitingsverschillen, met daarbij:		
- uitspraak dat interne rapportage gebaseerd is op IFRS-grondslagen	4	9
- uitspraak dat interne rapportage (deels) niet gebaseerd is op IFRS-grondslagen	9	20
- geen uitspraak over relatie met IFRS-grondslagen	17	38
Totaal wel aansluitingsverschillen	30	67
Totaal	45	100

IFRS 8 niet vraagt aan ondernemingen om nadrukkelijk te verklaren of hun segmentresultaten conform IFRS zijn bepaald, maar alleen om verschillen tussen de segmentresultaten en de resultaten op basis van IFRS toe te lichten.

Deze kanttekening neemt niet weg dat het interessant is om na te gaan wat de relatie is tussen de grondslagen van het segmentresultaat en de IFRS-grondslagen die zijn gehanteerd bij de opstelling van de jaarrekening.

Tabel 6 geeft hiervan een overzicht. Deze tabel is gebaseerd op twee indicatoren. De eerste indicator is of er sprake is van een aansluitingsverschil (een ongealloceerd resultaat) tussen de som van de segmentresultaten en dezelfde post op geconsolideerd niveau. Wanneer dit aansluitingsverschil nul bedraagt, is dit een redelijke indicatie dat voor de segmentrapportage waarderingsgrondslagen op basis van IFRS worden gebruikt, maar zekerheid geeft het niet. Het kan immers nog steeds zo zijn dat resultaatcomponenten die óók uitgelegd kunnen worden als waarderingsverschillen niet aan de segmenten toegerekend worden, zoals in het hiervoor genoemde voorbeeld van de waardeveranderingen van financiële instrumenten. Bovendien is het zo dat veel ondernemingen per segment meer dan één resultaatmaatstaf vermelden, met name in de vorm van tussenstellingen. Hierdoor kan de relatie met de IFRS-grondslagen in de jaarrekening per maatstaf weer anders zijn, zonder

Figuur 3 Mogelijke aansluitingen segmentresultaat/jaarrekeningresultaat

Situatie I: segmentatie op niveau van EBITA

	Segment 1	Segment 2	Segment 3	Eliminaties en overig	Post in jaarrekening
....					
EBITA	X1	X2	X3	A	..
Afschrijvingen					B
Interest					C
Resultaat voor belastingen					..
....					

Situatie II: segmentatie op niveau van resultaat voor belastingen

	Segment 1	Segment 2	Segment 3	Eliminaties en overig	Post in jaarrekening
....					
EBITA
Afschrijvingen
Interest
Resultaat voor belastingen	Y1	Y2	Y3	D	..
....					

Tabel 7 Omvang van het aansluitingsverschil tussen de som van de segmentresultaten en de corresponderende post in de jaarrekening, uitgedrukt als percentage van de som van de segmentresultaten (percentages tellen door afronding niet op tot 100%)

Relatieve grootte van het verschil tussen segmentresultaten en resultaat in jaarrekening	n	%
0%	15	33
Groter dan 0% tot en met 5%	16	35
Groter dan 5% tot en met 15%	12	27
Groter dan 15%	2	4
Totaal	45	100

dat duidelijk hoeft te zijn welke maatstaf voor de interne rapportage het belangrijkste is. Tabel 6 is gebaseerd op de resultaatniveaus die ook in tabel 5 zijn vermeld, dat wil zeggen het niveau dat het dichtst bij het nettoresultaat ligt waarover nog gesegmenteerde informatie wordt gegeven.

De tweede indicator is een expliciete uitspraak van de onderneming dat de interne rapportage, of belangrijke cijfers daarin, wel of juist niet op basis van de IFRS-grondslagen in de jaarrekening is ingericht. Zoals hiervoor besproken, vraagt IFRS 8 een dergelijke uitspraak niet en is het moeilijk om zo'n uitspraak zo te formuleren dat precies

duidelijk wordt wat ermee is bedoeld. Toch geeft het in elk geval een indicatie van de afstand die de ondernemingsleiding zelf ziet tussen de resultaten op basis van de IFRS-grondslagen in de jaarrekening en de interne rapportage, die als het goed is in de segmentrapportage weerspiegeld wordt. In die zin is deze informatie in tabel 6 verwerkt.

Uit tabel 6 blijkt dat 15 ondernemingen (33%) geen aansluitingsverschillen presenteren. Van deze ondernemingen geven er vijf (11%) aan dat de interne rapportage (deels) is gebaseerd op afwijkende grondslagen. Omdat er geen aansluitingsverschillen zijn, betekent dit dat deze ondernemingen de verschillen tussen de interne grondslagen en de IFRS-grondslagen per segment tonen. Wanneer deze verschillen nader worden bekeken, blijkt dat sommige van deze verschillen meer het karakter hebben van allocaties (eenmalige posten worden bijvoorbeeld intern niet aan segmenten toegerekend, maar in de gesegmenteerde informatie worden ze wel per segment getoond). Andere gevallen hebben meer het karakter van afwijkende grondslagen (intern wordt gewerkt met constante wisselkoersen, maar in de gesegmenteerde informatie wordt per segment weer teruggerekend naar wisselkoersen zoals die onder de IFRS-grondslagen worden gebruikt).

Aan de andere kant zijn er 30 ondernemingen (67%) die aansluitingsverschillen laten zien, waarvan er vier (9%) aangeven dat intern de IFRS-grondslagen worden gebruikt. Dit betekent vermoedelijk dat deze ondernemingen de

aansluitingsverschillen niet zozeer als verschillen in waarderingsgrondslagen zien, maar als allocatieverschillen.

Per saldo kan voorzichtig worden geconcludeerd dat de interne rapportage van in elk geval 14 ondernemingen (31%) een sterke relatie heeft met de IFRS-grondslagen (namelijk de 15 ondernemingen zonder aansluitingsverschillen verminderd met de vijf ondernemingen die zelf aangeven afwijkende maatstaven te gebruiken, plus de vier ondernemingen met aansluitingsverschillen die zelf aangeven de IFRS-grondslagen ook intern te gebruiken). Eveneens 14 ondernemingen (vijf plus negen; 31%) geven zelf aan dat er sprake is van (deels) afwijkende grondslagen. Van de overige 17 ondernemingen (38%) is deze relatie niet zonder meer duidelijk.

Voor de goede orde merken we op dat volgens IFRS 8 het gebruik van een andere grondslag dan de IFRS-grondslagen voor de presentatie van de segmentresultaten niet beter of slechter is dan het gebruik van de IFRS-grondslagen. Het lijkt ons echter niet in lijn met IFRS 8 om hierover onduidelijkheid te laten bestaan.

We hebben ook de grootte van de aansluiting tussen de som van de segmentresultaten (op het niveau van tabel 5) en de resultaten in de jaarrekening op hetzelfde niveau onderzocht. Onze bevindingen staan in tabel 7. Deze aansluiting is meestal niet dezelfde als de aansluiting met het resultaat voor belastingen en beëindigde activiteiten die in IFRS 8.28(b) wordt gevraagd. In figuur 3 wordt dit geïllustreerd, waarbij wordt afgezien van resultaten uit beëindigde activiteiten. In situatie I rapporteert een onderneming intern op basis van EBITA. De afschrijvingen (B) en de interest (C) worden dus niet aan de segmenten toegerekend. IFRS 8.28(b) vraagt dan om een aansluiting bestaande uit A+B+C. Inzicht in deze aansluiting is voor deze onderneming interessant, maar het is niet zinvol om de omvang van deze aansluiting te vergelijken met die van een andere onderneming die segmenteert op het niveau van het resultaat voor belastingen. Dit is het geval van de onderneming in situatie II in figuur 3, die als aansluiting alleen het getal D rapporteert.

De ten behoeve van tabel 7 bepaalde omvang van het aansluitingsverschil (in termen van figuur 3: A dan wel D) is interpreteerbaar als de mate waarin op basis van de intern gehanteerde maatstaf voor de resultaten, welke die maatstaf ook is, de resultaten volledig aan de segmenten worden toegerekend. De grootte van het aansluitingsverschil is uitgedrukt als percentage van de som van de segmentresultaten (in termen van figuur 3: $A/(X_1+X_2+X_3)$ in situatie I, en $D/(Y_1+Y_2+Y_3)$ in situatie II). Omdat deze bedragen ook negatief kunnen zijn, wordt gewerkt met de absolute waarde, zowel van het aansluitingsverschil als van de segmentresultaten.

Figuur 4 Siemens, Annual Report 2009, pp. 204 en 205

Measurement – Segments

Accounting policies for Segment Information are generally the same as those used for Siemens, which are described in Note 2. Lease transactions, however, are classified as operating leases for internal and segment reporting purposes. Corporate overhead is generally not allocated to segments. Intersegment transactions are based on market prices.

Profit of the Sectors, Equity Investments, and Siemens IT Solutions and Services:

Siemens' Managing Board is responsible for assessing the performance of the segments. The Company's profitability measure for the Sectors, Equity Investments, and Siemens IT Solutions and Services is earnings before financing interest, certain pension costs, and income taxes (Profit) as determined by Management as the chief operating decisions maker. Profit excludes various categories of items, which are not allocated to the Sectors, Equity Investments, the Siemens IT Solutions and Services since Management does not regard such items as indicative of their performance. Profit represents a performance measure focused on operational success excluding the effects of capital market financing issues. The major categories of items excluded from Profit are presented below.

Financing interest, excluded from Profit, is any interest income or expense other than interest income related to receivables from customers, from cash allocated to the Sectors, Equity Investments, and Siemens IT Solutions and Services and interest expense of payables of suppliers. Financing interest is excluded from Profit because decision-making regarding financing is typically made at the Corporate level.

Similarly, decision-making regarding essential pension items is done centrally. As a consequence, Profit primarily includes amounts related to service costs of pension plan only, while all other regularly recurring pension related costs (including charges for the German pension related costs (including charges for the German pension insurance association and plan administration costs) are included in the line item *Corporate items and pensions*.

Furthermore, income taxes are excluded from Profit since income tax is subject to legal structures, which typically do not correspond to the structure of the segments.

The effect of certain litigation and compliance issues is excluded from Profit, if such items are not indicative of the Sectors, Equity Investments, and Siemens IT Solutions and Services' performance, since their related results of operations may be distorted by the amount and the irregular nature of such events. This may also be the case for items that refer to more than one reportable segment, SRE and/or Other Operations or have a corporate or central character.

Profit of the segment SFS:

Profit of the segment SFS is Income before income taxes. In contrast to performance measurement principles applied to the Sectors, Equity Investments, and Siemens IT Solutions and Services, interest income and expense is an important source of revenue and expense of SFS.

Uit tabel 7 blijkt dat bij de meeste ondernemingen op basis van de gehanteerde segmentmaatstaf het resultaat geheel of grotendeels aan de segmenten wordt toegerekend, maar dat er toch in enkele gevallen grote verschillen overblijven. Het grootste geconstateerde verschil (39%) heeft betrekking op het resultaat van geassocieerde deelnemingen dat niet aan segmenten wordt toegerekend.

Als best practice voor de uitleg van de aansluiting tussen de resultaten van de gerapporteerde segmenten en het resultaat volgens de winst- en verliesrekening hebben we de volgende passages uit de jaarrekening 2009 van Siemens genomen. Het 'best practice'-karakter schuilt

Figuur 5 Siemens, Annual Report, pp. 128 en 129**Segment Information (continuing operations)**

As of and for the fiscal years ended September 30, 2009 and 2008

	Profit	
(in millions of €)	2009	2008
Sectors		
Industry	2701	3947
Energy	3315	1434
Healthcare	1450	1225
Total Sectors	7466	6606
Equity Investments	(1851)	95
Cross-Sector Businesses		
Siemens IT Solutions and Services	90	144
Siemens Financial Services (SFS)	304	286
Reconciliation to Consolidated Financial Statements		
Other Operations	(372)	(453)
Siemens Real Estate (SRE)	341	356
Corporate items and pensions	(1714)	(3860)
Eliminations, Corporate Treasury and other reconciling items	(373)	(300)
Siemens	3891	2874

vooral in de informatie in figuur 4, waarin duidelijk wordt uitgelegd hoe de tamelijk complexe aansluitingen zijn opgebouwd.

Figuur 5 toont de aansluiting tussen de resultaten van de gerapporteerde segmenten en het resultaat volgens de winst- en verliesrekening. Het gaat hier, om in termen van figuur 3 te blijven, om een aansluiting bestaande uit een combinatie van A-, B- en C-posten. Hiermee worden de segmentresultaten (voor financieringsrente, bepaalde pensioenkosten en belastingen) aangesloten op het geconsolideerde resultaat voor belastingen. Het is vooral de informatie uit figuur 4 die de informatie uit figuur 5 begrijpelijk maakt.

6 Overige verstrekte informatie over segmenten

In de vorige paragraaf hebben we de gerapporteerde resultaten van de segmenten besproken. Naast deze informatie over de resultaten van de segmenten kan in de periodieke informatie voor het hoogste management van de onderneming meer informatie over de te rapporteren segmenten staan. Indien dat het geval is, moeten daarvan de volgende posten ook in de segmentinformatie worden opgenomen:

- opbrengsten uit de verkopen aan externe cliënten;
- opbrengsten uit transacties met andere operationele segmenten;
- rentebaten;
- rentelasten;
- afschrijvingen;
- belangrijke baten en lasten vermeld in overeenstemming met IAS 1.97;
- het aandeel in het resultaat van geassocieerde deelnemingen en joint ventures verwerkt volgens de 'equity-method';
- lasten of baten uit winstbelastingen; en
- belangrijke 'non-cash'-posten anders dan afschrijvingen (IFRS 8.23).

Hetgeen we van deze posten in de onderzochte jaarrekeningen hebben aangetroffen, is samengevat in tabel 8.

De omzet is door alle ondernemingen in hun jaarrekening vermeld. Het is ook moeilijk voorstelbaar dat dit cijfer niet intern aan het topmanagement gerapporteerd wordt. Niet altijd wordt expliciet vermeld dat het in de jaarrekening vermelde cijfer de externe omzet betreft. Bij de andere posten moet bedacht worden dat zij niet van toepassing kunnen zijn (bijvoorbeeld resultaten van deelnemingen) of dat de betrokken informatie inderdaad niet intern op segmentniveau gerapporteerd wordt aan het topmanagement (rente, belastingen).

De posten 'belangrijke baten en lasten' en 'belangrijke "non-cash"-posten' zijn naar hun aard nogal heterogeen. Met enige regelmaat voorkomende posten die hieronder geschaard kunnen worden, zijn impairmentlasten (22 ondernemingen, 49%) en reorganisatiekosten (5 ondernemingen, 11%). Incidenteel voorkomende posten zijn

Tabel 8 Vermelde andere posten in de segmentresultaten bij toepassing van IFRS 8

Opgenomen posten van de resultaten van de segmenten	n	%
Opbrengsten uit verkopen aan externe cliënten	45	100
Opbrengsten uit transacties met andere operationele segmenten	24	53
Rentebaten	5	11
Rentelasten	10	22
Afschrijvingen	38	84
Aandeel in resultaten van deelnemingen en joint ventures	14	31
Lasten of baten uit winstbelastingen	7	16

ontwikkelingskosten, loonkosten en kosten van op aandelen gebaseerde beloningen.

Tot en met 2009 schreef IFRS 8 voor dat van elk gerapporteerd segment het totaal van de activa moest worden vermeld. Met ingang van 2010 is dit in die zin veranderd dat het totaal van de activa alleen dan wordt gepresenteerd als het in de financiële informatie van het hoogste management is opgenomen. Deze aanpassing mag vanaf maart 2010 door ondernemingen in de Europese Unie bij de opstelling van hun jaarrekening worden toegepast, omdat die toen door de Europese Unie is goedgekeurd.

Naast het totaal van de activa worden in de segmentinformatie opgenomen: het totaal aan verplichtingen, het bedrag aan investeringen in deelnemingen en joint ventures die worden verwerkt volgens de 'equity-method', en de bedragen van de toevoegingen aan andere vaste activa dan financiële instrumenten, actieve belastinglatenties, activa uit hoofde van pensioenen en rechten uit verzekeringscontracten. Voorwaarde is dat deze posten voorkomen in de periodieke financiële informatie voor het hoogste topmanagement (IFRS 8.23 en 8.24). Van deze posten zijn we in de jaarrekeningen het volgende tegengekomen; zie tabel 9.

Het blijkt dat gesegmenteerde informatie over activa vaak wordt verstrekt. Dit is in lijn met de tot en met 2009 bestaande verplichting. Hoewel het kan worden verwacht dat deze informatie ook vaak intern wordt verstrekt, hoeft dit niet altijd zo te zijn. Van de vijf ondernemingen (11%) die géén informatie over activa geven, vermelden er twee nadrukkelijk dat de hoogste leiding de segmenten niet aanstuurt op basis van informatie over activa en verplichtingen.

Achter de cijfers in tabel 9 gaan aanzienlijke verschillen schuil in de mate waarin activa en verplichtingen aan segmenten worden toegerekend, en ook in de mate van detail waarin deze posten nader worden uitgesplitst. Vermeldenswaardig in dit verband is de jaarrekening van France Telecom, waarin volledige balansen per segment zijn opgenomen.

De som van de gerapporteerde opbrengsten, activa en verplichtingen van de segmenten wordt aangesloten op de respectieve getallen van de onderneming in de winst- en verliesrekening en balans (IFRS 8.27 onder a., c. en d.). Alle belangrijke posten in deze aansluiting worden afzonderlijk vermeld en beschreven, zoals het bedrag van een belangrijke aanpassing als gevolg van een verschil in grondslagen (IFRS 8.28).

Tabel 10 geeft aan óf de gevraagde aansluitingen voor opbrengsten, activa en verplichtingen inderdaad zijn

Tabel 9 Vermelde balansinformatie van segmenten bij toepassing van IFRS 8

Opgenomen balansinformatie van segmenten (aantal keren vermeld)	n	%
Activa	40	89
Verplichtingen	26	58
Investeringen in deelnemingen en joint ventures	17	38
Toevoegingen aan/investeringen in vaste activa	32	71

Tabel 10 Aansluiting segmentgegevens op bedrag in jaarrekening. Percentage in verhouding tot aantal keren als segmentinformatie opgenomen (zie respectievelijk tabel 8 en 9)

Aansluitingen overige informatie (aantal keren vermeld)	n	aantal keren als segmentinformatie opgenomen	%
Opbrengsten	45	45	100
Activa	38	40	95
Verplichtingen	23	26	88

gegeven, uiteraard alleen voor zover over deze posten ook gesegmenteerde informatie wordt verstrekt. Voor deze laatste voorwaarde wordt verwezen naar tabel 8 (voor opbrengsten) en tabel 9 (voor balansgegevens).

Bij interpretatie van tabel 10 moet bedacht worden dat de som van de segmenten soms gelijk is aan het geconsolideerde cijfer en er dus geen verschil verklaard hoeft te worden. In zulke gevallen is dit meegeteld alsof de gevraagde aansluiting is gegeven. Tabel 10 laat zien dat de gevraagde aansluitingen in de meeste gevallen worden verstrekt. Hierbij moet wel bedacht worden dat deze aansluiting meestal erg summier is en uit niet meer bestaat dan het vermelden van een niet nader toegelichte post 'reconciliation' of 'other' die de vermelde segmentbedragen doet optellen tot het geconsolideerde bedrag in de jaarrekening.

Een best practice van de aansluiting van de gerapporteerde opbrengsten van de segmenten met de opbrengsten volgens de winst- en verliesrekening is GDF Suez, zoals opgenomen in figuur 6. Hierin zijn alle eliminaties via duidelijke tellingen verwerkt.

Een goed voorbeeld van een informatieve weergave van de toegepaste grondslagen en de aansluiting van de gerapporteerde activa en verplichtingen van de segmenten geeft Daimler in figuur 7.

Figuur 6 GDF Suez, Reference Document 2009, p. 315**REVENUES**

<i>In millions of euros</i>	Dec. 31, 2009			Dec. 31, 2008		
	External revenues	Intra-group revenues	Total	External revenues	Intra-group revenues	Total
Energy France	13.954,1	434,4	14.388,5	7340,6	652,4	7993,0
Energy Europe & International	28.349,7	244,5	28.594,2	27.285,3	358,3	27.643,6
<i>of which: Energy Benelux & Germany</i>	<i>13.204,1</i>	<i>963,8</i>	<i>14.167,9</i>	<i>14.121,3</i>	<i>261,6</i>	<i>14.382,9</i>
<i>Energy Europe</i>	<i>7745,6</i>	<i>515,1</i>	<i>8260,7</i>	<i>5691,1</i>	<i>176,5</i>	<i>5867,6</i>
<i>Energy North America</i>	<i>3876,5</i>	<i>45,4</i>	<i>3922,0</i>	<i>3939,9</i>	<i>309,4</i>	<i>4249,3</i>
<i>Energy Latin America</i>	<i>2011,6</i>	<i>0,0</i>	<i>2011,6</i>	<i>2066,7</i>	<i>0,0</i>	<i>2066,7</i>
<i>Energy Middle East, Asia & Africa</i>	<i>1510,5</i>	<i>(0,0)</i>	<i>1510,5</i>	<i>1346,2</i>	<i>(0,0)</i>	<i>1346,2</i>
<i>Intra-business line eliminations</i>		<i>(1279,9)</i>	<i>(1279,9)</i>		<i>(389,2)</i>	<i>(389,2)</i>
Global Gas & LNG	10.657,4	9812,7	20.470,0	5111,7	5811,4	10.923,1
Infrastructures	1043,1	4569,9	5613,0	545,2	2360,5	2905,6
Energy Services	13.620,6	193,0	13.813,6	13.021,6	130,3	13.151,9
SUEZ Environnement	12.283,4	12,7	12.296,1	12.351,7	10,7	12.362,4
Other	0,0	0,0	0,0	2267,7	1252,4	3520,1
Intra-group eliminations		(15.267,2)	(15.267,2)		(10.576,0)	(10.576,0)
TOTAL REVENUES	79.908,3	0,0	79.908,3	67.923,8	0,0	67.923,8

Figuur 7-1 Daimler, Annual Report 2009, pp. 241-244

Management reporting and controlling systems. The Group's management reporting and controlling systems principally use accounting policies that are the same as those described in Note 1 in the summary of significant accounting policies under IFRS.

(...)

Segment assets principally comprise all assets. The industrial business segments' assets exclude income tax assets, assets

from defined benefit plans and certain financial assets (including liquidity).

Segment liabilities principally comprise all liabilities. The industrial business segments' liabilities exclude income tax liabilities, liabilities from defined benefit plans and certain financial liabilities (including financing liabilities).

(...)

Figuur 7-2

Segment information as of and for the years ended December 31, 2009, 2008 and 2007:

<i>in millions of €</i>	Mercedes-Benz Cars	Daimler Trucks	Mercedes-Benz Vans	Daimler Buses	Daimler Financial Services	Total Segments	Reconciliation	Consolidated
(...)								
Segment assets	32.452	14.317	4585	2806	65.059	119.219	9602	128.821
Thereof investments accounted for using the equity method	101	220	60	2	54	437	3858	4295
Segment liabilities	21.978	8020	3109	1728	60.389	95.224	1770	96.994

Figuur 7-3

Reconciliations. Reconciliations of the total segment amounts to respective items included in financial statements are as follows:

in millions of €	2009	2008	2007
Total segments' assets	119.219	126.763	115.685
Investments accounted for using the equity method	3858	3719	4499
Income tax assets	2536	3110	1940
Unallocated financial assets (including liquidity) and assets from defined benefit plans	13.346	7975	18.119
Other corporate items and eliminations	(10.138)	(9342)	(5149)
Group assets	128.821	132.225	135.094
Total segments' liabilities	95.224	98.335	93.827
Income tax liabilities	950	(81)	(218)
Unallocated financial liabilities and liabilities from defined benefit plans	10.709	9998	9546
Other corporate items and eliminations	(9889)	(8757)	(6291)
Group liabilities	96.994	99.495	96.864

Figuur 7-4

The reconciliation includes corporate items for which headquarters are responsible. Transactions between the segments are eliminated in the context of consolidation and the eliminated amounts are included in the reconciliation.

7 Overige informatie over de onderneming als geheel

In aanvulling op de gerapporteerde informatie over segmenten op basis van de informatie voor het hoogste management die hiervoor is besproken, verstrekken ondernemingen informatie over de onderneming als geheel. Deze informatie hoeft niet opnieuw te worden gegeven als hij reeds als onderdeel van de segmentinformatie is verstrekt. Bij deze aanvullende informatie over de onderneming als geheel worden drie groepen onderscheiden:

A. Informatie over producten en diensten.

Van elke groep van soortgelijke producten en diensten worden de opbrengsten uit de verkopen aan externe cliënten vermeld (IFRS 8.32).

B. Informatie over geografische gebieden.

Geografische informatie omvat:

- de opbrengsten uit de verkopen aan externe cliënten toegerekend aan i) het land van vestiging van de

onderneming, en ii) alle andere landen als geheel waar opbrengsten worden gegenereerd;

- vaste activa in i) het land van vestiging van de onderneming, en ii) alle andere landen waar de onderneming activa heeft. Van deze vaste activa zijn uitgezonderd: financiële instrumenten, actieve belastinglatenties, activa uit hoofde van pensioenen en rechten uit verzekeringscontracten (IFRS 8.33).

C. Informatie over belangrijke cliënten.

Hierover wordt aangegeven dat een externe cliënt voor ten minste 10% van de opbrengsten zorgt, het bedrag aan opbrengsten van iedere cliënt die voor ten minste 10% zorgt, en de segmenten die deze opbrengsten verantwoorden. De naam van de cliënt hoeft niet te worden vermeld. Een groep van ondernemingen die onder gezamenlijke leiding staat, wordt hierbij als één cliënt beschouwd. Ook een overheid en de ondernemingen die onder haar leiding staan, worden als één cliënt beschouwd (IFRS 8.34).

Deze aanvullend te geven bedragen aan opbrengsten en activa worden gebaseerd op de grondslagen die in de jaarrekening zelf worden toegepast en dus niet op de grondslagen van de informatie voor het hoogste management van de onderneming.

Deze aanvullende informatie is niet altijd gemakkelijk te onderscheiden van de informatie die het hoogste management ontvangt en waarvan we hiervoor hebben laten zien wat we zijn tegengekomen. Tabel 11 laat zien wat als overige informatie kon worden geïdentificeerd.

Bij het lezen van tabel 11 moet het volgende bedacht worden: wat betreft informatie over de omzet van producten en diensten is alleen gekeken naar de paragraaf met segmentinformatie. Het is denkbaar dat in de toelichting op de omzet meer informatie is opgenomen.

Voor de geografische informatie geldt dat deze kan samenvallen met de segmentinformatie wanneer de managementrapportage, en dus ook de voornaamste segmentinformatie, geografisch georiënteerd is. Het kan echter zeker gebeuren dat de geografische segmentindeling niet samenvalt met een onderverdeling tussen land van vestiging en de rest van de wereld. Vandaar dat enkele ondernemingen met een geografische segmentindeling daarnaast nog meer gedetailleerde informatie geven over met name omzet naar landen en regio's.

Informatie over belangrijke cliënten wordt slechts door enkele ondernemingen gegeven en is vermoedelijk voor de meeste ondernemingen ook niet van toepassing. In dat geval is te overwegen om daarover een bevestiging te geven, zoals acht ondernemingen (18%) dat doen.

Tabel 11 Informatie over de onderneming als geheel bij toepassing van IFRS 8

	n	%
A. Informatie over omzet van groepen producten en diensten:		
Ja	11	24
Nee, want verschaft als onderdeel van de segmentinformatie	26	58
Nee	8	18
Totaal	45	100
B. Informatie over geografische gebieden:		
Ja, waarvan:	39	87
- Opbrengsten in land van vestiging en overige	39	87
- Vaste activa in land van vestiging en overige	35	78
Nee, want verschaft als onderdeel van de segmentinformatie	4	9
Nee	2	4
Totaal	45	100
C. Informatie over belangrijke cliënten:		
Ja	2	4
Bevestiging dat geen cliënt meer dan 10% van de omzet genereert	8	18
Nee	35	78
Totaal	45	100

Voor informatie over producten en diensten van de onderneming als geheel is een duidelijke en gecoprimeerde best practice die van Anglo American in figuur 8. Ook Sanofi-Aventis zou hierbij te vermelden zijn, met informatie over de omzet van elk van de belangrijkste medicijnen en vaccins.

Als een best practice van over de onderneming als geheel verschaft informatie over geografische gebieden laten we in figuur 9 de informatie van Ericsson zien, die wat verder gaat dan het slechts aan de hand van de vereisten van IFRS 8.33 geven van informatie.

Figuur 8 Anglo American, Annual Report 2009, p. 108**Entity wide information**

The Group's analysis of segment revenue by product (including attributable share of revenue from associates) is as follows:

US\$ million	2009	2008
Platinum	3101	3570
Palladium	361	531
Rhodium	527	1632
Diamonds	1728	3096
Copper	3783	3639
Nickel	625	734
Iron ore	2330	2281
Manganese	603	1526
Metallurgical coal	1693	2775
Thermal coal	3197	3637
Zinc	445	467
Steel products	1371	1927
Heavy building materials	2870	4399
Other	2003	2750
	24.637	32.964

Figuur 9 Ericsson, Annual Report 2009, p. 51

GEOGRAPHICAL AREAS		
2009	Net sales	Non-current assets ¹
Western Europe	44.579	56.118
- of which Sweden	4096	43.574
Central and Eastern Europe, Middle East and Africa	50.725	1202
Asia Pacific	65.770	1630
- of which China	18.455	903
- of which India	15.252	225
North America	25.350	8359
- of which United States	21.538	8100
Latin America	20.053	2066
Total	206.477	69.375
- of which EU	49.313	49.158

¹Total non-current assets excluding financial instruments, deferred tax assets, and post-employment benefit assets.

Figuur 10 Air Liquide, 2009 Reference Document, p. 155

Due to the substantial number of companies served by the Group (over one million customers worldwide), their significant diversity in multiple sectors and their wide geographical dispersion, no external customer represents more than 2% of Air Liquide revenue.

Ten aanzien van de informatie over belangrijke cliënten kwamen we in de jaarrekening van Air Liquide de volgende passage tegen (zie figuur 10). Het doen van een dergelijke uitspraak is niet verplicht, maar geeft wel enig inzicht in de mate van afhankelijkheid van belangrijke cliënten.

8 Conclusies

Het onderzoek waarvan in dit artikel verslag wordt gedaan, laat zien dat er sprake is van een aanzienlijke diversiteit in de toepassing van IFRS 8. Op zich is dat niet verwonderlijk, omdat IFRS 8 een open geformuleerde standaard is, die nadrukkelijk vraagt om verwerking van de omstandigheden en kenmerken van de individuele onderneming bij het verstrekken van de gesegmenteerde informatie.

Allereerst valt de door de jaren heen verspreide eerste toepassing van IFRS 8 op. Deze was een gevolg van de ruime periode tussen het moment dat de standaard voor het eerst mocht worden toegepast en het moment dat de standaard voor het eerst moest worden toegepast. Duidelijk is dat ondernemingen kennelijk heel verschillende voorkeuren met betrekking tot vervroegde toepassing hebben. Ondanks dat aannemelijk is dat toepassing in 2007, door de late goedkeuring van de standaard voor toepassing in de Europese Unie, praktische problemen met zich meebracht, heeft toch bijna een kwart van de onderzochte ondernemingen de standaard al in dat jaar toegepast.

Een van de verwachte voordelen van de invoering van IFRS 8 is geweest dat sommige ondernemingen over meer segmenten informatie zullen geven dan onder IAS 14. Voor zover dit is onderzocht, blijkt dat de invoering van IFRS 8 niet heeft geleid tot een opvallende toename van het aantal gerapporteerde segmenten. Het aantal segmenten neemt evenmin duidelijk af.

Een ander verwacht voordeel betreft de consistentie tussen bijvoorbeeld de inhoud van het directieverslag aan de ene kant en de in de jaarrekening gerapporteerde segmenten aan de andere kant. Hier hebben we geen significante verschillen aangetroffen.

Veel ondernemingen publiceren meerdere resultaatmaatstaven per segment, bijvoorbeeld in de vorm van tussentellingen. Hoewel dit op zich als positief beoordeeld moet worden, kan hierdoor zonder verdere toelichting wel onduidelijkheid ontstaan over welke maatstaven intern gebruikt worden. Om de onderneming 'through the eyes of management' te kunnen zien, is het wel van belang om te weten met welke maatstaven het management werkt.

Een essentieel onderdeel van IFRS 8 is dat de segmentresultaten in de jaarrekening mogen worden vermeld op basis van grondslagen die afwijken van de grondslagen die in de geconsolideerde jaarrekening worden gebruikt. Het onderzoek laat zien dat dit in de jaarrekening van ondernemingen in zeer uiteenlopende mate gebeurt. Op zich is dat vanuit de opzet van IFRS 8 niet bezwaarlijk, maar naar onze mening is er wel aandacht nodig voor transparantie op dit punt. Het is niet goed mogelijk om een uitspraak te doen over de strekking van de opmerking dat 'intern IFRS wordt toegepast'. Dit komt omdat IFRS 8 geen regels voor de allocatie van posten uit de jaarrekening naar de segmenten geeft. Ondernemingen zouden kunnen proberen meer duidelijkheid te geven over wat ze precies bedoelen wanneer ze zeggen dat ze intern de IFRS-grondslagen van de jaarrekening toepassen. Daarbij zou duidelijker onderscheid kunnen worden gemaakt tussen grondslagverschillen en allocatie. Op dit moment ontstaat onduidelijkheid op dit punt doordat niet-informatieve termen in aansluitingsoverzichten worden gebruikt, zoals 'other items' of 'remeasurements'.

Een vergelijkbare opmerking is te maken bij de aansluitingsoverzichten van omzet, activa en verplichtingen. Hoewel IFRS 8 het inzichtelijk maken van de aard van de aansluitingen benadrukt, geven veel ondernemingen niet veel meer informatie dan de omvang van de aansluitingspost als zodanig.

Ten slotte vraagt IFRS 8 om enige informatie over de onderneming als geheel. Deze informatie wordt in de onderzochte jaarrekeningen meestal gegeven.

Samenvattend is onze conclusie dat IFRS 8 voor zowel het opstellen van segmentinformatie door ondernemingen als het begrijpen van segmentinformatie door gebruikers geen gemakkelijke standaard is. ■

Mr. drs. J. Backhuijs RA is directeur bij het vaktechnische bureau van PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. (National Office) en lid van de Raad voor de Jaarverslaggeving. Deze bijdrage is geschreven op persoonlijke titel.

Prof. dr. C. Camfferman RA is hoogleraar Financial Accounting aan de Vrije Universiteit Amsterdam.

Literatuur

- Backhuijs, J., A. Brouwer, J. de Feijter, M. Hartman, R. Hooghiemstra, H. Langendijk, W. Schoonderbeek en P. Veuger (2008), *IFRS Leerboek 2008*, 2e editie, SDU/PricewaterhouseCoopers Accountants NV.
- Backhuijs, J., G. Braam, A. Brouwer, H. van den Ende, J. de Feijter, M. Hartman, H. Langendijk, W. Schoonderbeek en P. Veuger (2010), *IFRS Leerboek 2010*, 3e editie, SDU/PricewaterhouseCoopers Accountants NV.
- Europese Commissie (2007), Endorsement of IFRS 8 Operating Segments: Analysis of Potential Effects – Report, MARKT F3 D (2007).
- International Accounting Standards Board, *International Financial Reporting Standards (IFRS) 2005* met inbegrip van de International Accounting Standards (IAS) en Interpretaties op 1 januari 2005.
- International Accounting Standards Board, *International Financial Reporting Standards (IFRS) 2007* met inbegrip van de International Accounting Standards (IAS) en Interpretaties op 1 januari 2007.
- Offeren, D. van, T. Verdoes en J. Witjes (2009), Operationele segmenten in de jaarrekening, *Maandblad voor Accountancy en Bedrijfseconomie*, vol. 83, no. 5 (mei), pp. 173-180
- Street, D.L. en N.B. Nichols (2002), LOB and geographic segment disclosures: an analysis of the impact of IAS 14 revised, *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, vol. 11, pp. 91-113.

Bijlage 1 Geselecteerde ondernemingen (met land van vestiging)

Air Liquide (Frankrijk)	ENI (Italië)	Rio Tinto (Verenigd Koninkrijk)
Anglo American (Verenigd Koninkrijk)	E.ON (Duitsland)	Royal Dutch Shell (Verenigd Koninkrijk)
Anheuser-Busch Inbev (België)	Ericsson (Zweden)	RWE (Duitsland)
Arcelor Mittal (Luxemburg)	France Telecom (Frankrijk)	SABMiller (Verenigd Koninkrijk)
AstraZeneca (Verenigd Koninkrijk)	GDF SUEZ (Frankrijk)	Saint-Gobain (Frankrijk)
BASF (Duitsland)	GlaxoSmithKline (Verenigd Koninkrijk)	Sanofi-Aventis (Frankrijk)
Bayer (Duitsland)	Iberdrola (Spanje)	SAP (Duitsland)
BG Group (Verenigd Koninkrijk)	Imperial Tobacco (Verenigd Koninkrijk)	Schneider Electric (Frankrijk)
BHP Biliton (Verenigd Koninkrijk)	Philips (Nederland)	Siemens (Duitsland)
BP (Verenigd Koninkrijk)	KPN (Nederland)	Telefonica (Spanje)
British American Tobacco (Verenigd Koninkrijk)	L'Oreal (Frankrijk)	Tesco (Verenigd Koninkrijk)
Carrefour (Frankrijk)	LVMH (Frankrijk)	Total (Frankrijk)
Daimler (Duitsland)	Nokia (Finland)	Unilever (Nederland/Verenigd Koninkrijk)
Danone (Frankrijk)	Novo-Nordisk (Denemarken)	Vinci (Frankrijk)
Deutsche Telekom (Duitsland)	Reckitt Benckiser Group (Verenigd Koninkrijk)	Vivendi (Frankrijk)
Diageo (Verenigd Koninkrijk)	Repsol-Ypf (Spanje)	Vodafone (Verenigd Koninkrijk)
ENEL (Italië)		Xstrata (Verenigd Koninkrijk)